

BOGUSŁAW KOCHANIEWICZ OP

Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Duchowość świątobliwej Eufemii z Raciborza w nowym świetle

1. Krótka biografia Eufemii z Raciborza - 2. Duchowość Eufemii z Raciborza - 3. Peregryn z Opola świadkiem duchowości dominikańskiej - 4. Ślady mistyki nadreńskiej w kazaniach Peregryna?

Postać świątobliwej Eufemii z Raciborza, XIV-wiecznej dominikanki, stała się w ostatnich latach przedmiotem wielu badań¹. Historycy, wobec braku wiarygodnych informacji na temat jej życia i działalności, poddali analizie dostępne im źródła, które mogłyby rzucić światło na postać piastowskiej księżniczki. O jej życiu informują nas: *Kronika* Jana Długosza², *Kronika* Macieja Miechowity³ oraz pochodzące z XVII w. dzieło Abrahama Bzowskiego *Propago Divi Hiacinthii Thaumaturgii*⁴. O ile

¹ G. KUBLIN, *Eufemia raciborska w historiografii* (Praca doktorska napisana pod kierunkiem ks. bpa prof. zw. dra hab. Jana Kopca), Opole 2014; TENŻE, *Eufemia raciborska – priorissa*, RTSO 32 (2012), s. 287–294; TENŻE, *Księżniczka Eufemia (Ofka) – fundatorka klasztoru dominikanek w Raciborzu*, w: F. WOLNIK (red.), *Kościół na Śląsku. Z dziejów kultury i życia religijnego*, Opole 2012, s. 151–164; G. KUBLIN, *Świątobliwa Eufemia raciborska († 17 I 1359)*, Opole 2013; P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historycznych*, RTSO 25 (2005), s. 173–198; TENŻE, *Błogosławiona Ofka Piastówna OP (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów oraz źródeł a także literatury*, NP 111 (2009), s. 159–191; TENŻE, *Mistyczki. Święte i błogosławione mniszki dominikańskie*, Kraków – Racibórz 2007; TENŻE, *Z dziejów relikwii świątobliwej Ofki Piastówny dominikanki raciborskiej*, SSHT 44 (2011), nr 1, s. 45–58; B. SUCHOŃ, *Ofka, Eufemia, Domitilla*, w: R. GUSTAW (red.), *Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny*, t. II, Poznań 1972, s. 160–171; F. WOLNIK, *Świątobliwa Eufemia (Ofka) – życie i rozwój jej kultu*, w: TENŻE (red.), *Świętość na ziemi raciborskiej*, Opole 2009, s. 23–43.

² J. DLUGOSSUS, *Historia Poloniae*, t. IX, Cracoviae 1867, s. 172; zob. P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna OP (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 196.

³ M. MIECHOVIUS, *Chronica Polonorum*, t. V, cap. XII, Cracoviae 1521; zob. P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna OP (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 196.

⁴ A. BZOVIVS, *Propago D. Hiacinthii Thaumaturgii Poloniae seu De rebus praeclare gestis in Provincia Poloniae Ordinis Praedicatorum Commentarius*, Venetiis 1606, s. 48–49; zob. P. STEFANIAK,

dwa pierwsze dokumenty podają lakoniczne wiadomości na temat dominikańskiej mniszki⁵, o tyle barokowe dzieło zawiera informacje, które, według zapewnień, autor zaczerpnął z „tradycji klasztoru raciborskiego od tamtejszych sióstr”, z martyrologium klasztoru mniszek, akt polskiej prowincji dominikanów oraz z kroniki Miechowity⁶.

Wśród informacji dotyczących duchowości Eufemii zawartych we współczesnych opracowaniach pojawiają się hipotezy na temat pobożności XIV-wiecznych raciborskich dominikanek, które do tej pory nie zostały wystarczająco udokumentowane. Niniejszy przyczynek ma na celu przedstawienie wiarygodnych argumentów, które mogłyby potwierdzić dotychczasowe, niewystarczająco udokumentowane przypuszczenia.

1. Krótka biografia Eufemii z Raciborza

Eufemia urodziła się w 1299 r. na zamku książęcym w Raciborzu jako pierwsza córka księcia raciborskiego Przemysława. W 1313 r. wstąpiła do klasztoru dominikańskich mniszek w Raciborzu⁷. Około 1341 r. została wybrana przeoryszą dominikańskiej wspólnoty⁸. Po trzech latach pełnienia posługi zwróciła się z prośbą o zwolnienie z tej funkcji⁹. W 1349 r. została ponownie wybrana na ten urząd, który pełniła aż do dnia swojej śmierci – 17 stycznia 1359 r.¹⁰ Badacze,

Błogosławiona Ofka Piastówna OP (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii, s. 196–197.

⁵ Jak słusznie zauważa P. Stefaniak: „Kronika Długosza pod rokiem 1336 notuje: *Processu autem temporis Offka Ducissa Masoviae coemit pro eodem monasterio oppidum Baurow cum septem villis*. Prawie te same słowa powtarza zredagowana sto lat później Kronika Miechowity. Notatka zawiera błąd: to nie Ofka była księżniczką mazowiecką, a jej matka – Anna”. Zob. P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 177.

⁶ A. BZOVIVS, *Propago*, s. 48; por. P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359)*, s. 176.

⁷ P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna OP (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 182; G. KUBLIN, *Świątobliwa Eufemia Raciborska († 17 I 1359)*, s. 15.

⁸ P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna OP (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 184; G. KUBLIN, *Eufemia Raciborska – priorissa*, s. 289.

⁹ P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna OP (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 185.

¹⁰ *Tamże*, s. 186. *In summa pauperie et patientia cum aliis sororibus vivens Euphemia, miraculis multis praefulens et officio Priorissae defungens, adcupitos Iesu Christi complexus migravit, 16 Kalendariae Febr, anno Domini 1359*. A. BZOVIVS, *Propago D. Hiacinthi*, s. 49; zob. P. STEFANIAK, *Błogosławiona Eufemia Piastówna OP (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów oraz źródeł a także literatury*, s. 191.

poza administracyjną posługą, jaką pełniła, pozytywnie oceniają również jej życie duchowe¹¹.

2. Duchowość Eufemii z Raciborza

2.1. Doświadczenia mistyczne Eufemii

Według G. Kublina, w XIV w., za życia Ofki, nastąpił rozwój mistyki¹². Twierdzenie opiera na opinii ks. bpa Jana Kopca¹³. W okresie tym pojawiły się w Europie centra duchowości, które wywierały wpływ na życie Kościoła. Istotną rolę odegrała dominikańska szkoła duchowości, której cechą charakterystyczną było doświadczenie Boga oraz zjednoczenie z Nim, czemu towarzyszyły wizje¹⁴. Kierunek ten, reprezentowany przez Jana Eckharta, Henryka Suza i Jana Taulera, był kontynuowany przez dominikańskie mistyczki¹⁵. Zdaniem Kublina, główne myśli tego nurtu duchowości dotarły do Raciborza i stały się inspiracją dla życia duchowego Eufemii¹⁶. Wydaje się jednak, że przypisywanie raciborskiej wspólnoty dominikanek klimatu panującego w niektórych klasztorach dominikanek niemieckich i włoskich, odznaczającego się stanami mistycznymi poszczególnych mniszek, a nawet całych wspólnot (Toess, Unterlinden w Niemczech), opartych na „kulcie Chrystusa w aspekcie pasyjnym i eucharystycznym”, jest daleko idącym, słabo udokumentowanym uproszczeniem¹⁷. Zdaniem P. Stefaniaka, ów klimat intensywnego życia zakonnego dotarł do Raciborza, chociaż, jak zauważa, „nie dysponujemy szczegółowymi źródłami w tej kwestii¹⁸”.

¹¹ P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna OP (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 188.

¹² G. KUBLIN, *Eufemia raciborska w historiografii*, s. 213.

¹³ Zob. J. KOPIEC, *Świątobliwa Eufemia – Ofka z Raciborza*, „Opolski Gość Niedzielny”. Dodatek na Boże Narodzenie 1994, s. 12.

¹⁴ G. KUBLIN, *Eufemia raciborska w historiografii*, s. 213; por. E. ZIEMANN, *Nadreńska szkoła duchowości*, w: EK, t. XIII, Lublin 2009, kol. 630–631; Ł. BARAŃSKI, *Mistyka nadreńska – jedna z inspiracji Marcina Lutra*, „Zwiastun” 11 (2012), s. 10–12.

¹⁵ G. KUBLIN, *Eufemia raciborska w historiografii*, s. 213; por. H. WILMS, *Geschichte der deutschen Dominikanerinnen 1206–1916*, Dülmen 1920, s. 84–126.

¹⁶ G. KUBLIN, *Eufemia raciborska w historiografii*, s. 213.

¹⁷ P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 191.

¹⁸ *Tamże*.

Informacje na temat doświadczeń mistycznych Eufemii pochodzą z *Propago* Abrahama Bzowskiego. Biorąc pod uwagę, że dzieło dominikańskiego historyka zostało zredagowane w klimacie XVII-wiecznej hagiografii, współcześni historycy z wielką ostrożnością odnoszą się do zawartych w nim informacji. G. Kublin, pomimo znajomości opinii historyków prezentujących sceptyczne podejście do barokowego źródła, sam ujawnia mniej rygorystyczne podejście. Jego zdaniem, opowiadanie poświęcone Eufemii należy interpretować poprzez pryzmat epoki, w której historyk żył i działał. Przyjęta perspektywa sprawia, że pomimo krytycznych zastrzeżeń, materiał okazuje się w dużej mierze wartościowy. Chociaż dzieło Bzowskiego nie spełnia oczekiwań współczesnego historyka, to jednak nie odbiega ono od prawideł stosowanych w ówczesnych czasach¹⁹.

Propago zawiera opisy dwóch wizji mistycznych, które miały miejsce w życiu Eufemii. Pierwsza z nich, wydarzyła się przed jej wstąpieniem do zakonu.

Zanim wstąpiła do zakonu, pewnej nocy trwając na modlitwie, zobaczyła z okna swojego pokoju trzy niezwykle promienie zstępujące z nieba na kościół Ducha Świętego mniszek klauzurowych w Raciborzu, nad tym kościołem, pomiędzy owymi promieniami, śnieżnobiałą gołębicę, pod której postacią często Duch Święty zwykł zstępować, krążącą nad dachem klasztoru²⁰.

Zdaniem P. Stefaniaka, opisana wizja wydaje się być wiarygodna, gdyż nie przeciwstawia się ogólnie znanym faktom²¹. Wiadomo, że dominikańskie mniszki przebywały w Raciborzu od 1306 r. Chociaż kontynuowano budowę docelowych pomieszczeń klasztornych, to prawdopodobnie zamieszkiwały one tymczasowe pomieszczenia²².

Opis drugiego doświadczenia dotyczy nadzwyczajnych okoliczności towarzyszących Mszy św., podczas której Eufemia przyjęła dominikański habit. Współcześni historycy, chociaż nie negują samego wydarzenia, to jednak wyrażają wątpli-

¹⁹ G. KUBLIN, *Eufemia raciborska w historiografii*, s. 219.

²⁰ *Ante Religionis ingressum, in oratione una noctium perseverans, et postmodum e fenestra cubi- culi sui, versus ecclesiam sancti Spiritus sororum claustralium Ratiboriae prospiciens ab arce, trinos radios luminis insoliti vidit et coelis descendere, supra illam ecclesiam inque medio radorum colum- bam nivei candoris, in cuius specie, divinus ille spirytus saepe descendere solet, introrsus monaste- rii tecta delabentem.* A. BZOVIVS, *Propago*, s. 48; por. P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 197.

²¹ P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywo- tów i osiągnięć historiografii*, s. 181.

²² *Tamże*.

wość odnośnie do powszechnego widzenia chórów anielskich przez uczestników sprawowanej Eucharystii²³.

2.2. Pobożność Eufemii

Podobnie jak w przypadku doświadczeń mistycznych, również próba opisanie pobożności dominikańskiej mniszki napotyka na trudności. Współcześni badacze, charakteryzując pobożność Eufemii, stwierdzają, iż „determinującą rolę w wewnętrznym rozwoju Ofki odegrała duchowość dominikańska, uzupełniona przez ówczesne trendy religijne, szczególnie *devotio moderna*”²⁴. Istnienie tego nurtu pobożności, odznaczającego się kultem Męki Pańskiej, Najświętszego Sakramentu (ze świętem Bożego Ciała) oraz Ducha Świętego²⁵ w XIV-wiecznym Raciborzu, dowodzi się pośrednio w oparciu o argumentację zaczerpniętą z XVII-wiecznego dzieła Bzoviusa²⁶.

Według historyków duchowości, wzmianka o jej długich medytacjach i modlitwach przed krucyfiksem, przed wstąpieniem do klasztoru, zdaje się potwierdzać kult Męki Pańskiej²⁷. Kult ten, według G. Kublina, „wynikał z chrystocentryzmu dominikańskiej szkoły duchowości, wyrażającego się w czci Chrystusa ukrzyżowanego”²⁸.

Innym elementem, określającym pobożność piastowskiej księżniczki, była cześć oddawana Najświętszemu Sakramentowi²⁹. Należy podkreślić, że święto Bożego Ciała zostało wprowadzone do kalendarzy liturgicznych diecezji krakowskiej i wrocławskiej około 1320 r.³⁰, natomiast w liturgii dominikańskiej pojawiło się w 1304 r.³¹ Warto również zaznaczyć, że w tym czasie zwyczaj przyjmowania

²³ *Tamże*, s. 182.

²⁴ *Tamże*, s. 189.

²⁵ *Tamże*. Podobną opinię wyraża G. Kublin: „Życie duchowe Piastówny przejawiało się w kulcie Ducha Świętego, Męki Pańskiej, Eucharystii i Matki Bożej oraz w podejmowaniu różnego rodzaju praktyk pokutnych”. Zob. G. KUBLIN, *Świątobliwa Eufemia Raciborska († 17 I 1359)*, s. 21.

²⁶ A. BZOVIVUS, *Propago*, s. 48; por. P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 197.

²⁷ A. BZOVIVUS, *Propago*, s. 48; P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 189, 197.

²⁸ G. KUBLIN, *Świątobliwa Eufemia Raciborska*, s. 22.

²⁹ A. BZOVIVUS, *Propago*, s. 48; *usu sanctissimi sacramenti frequentissimo mirabilique vitae totius innocentia*. P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 190–191.

³⁰ P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 191.

³¹ G. KUBLIN, *Świątobliwa Eufemia Raciborska († 17 I 1359)*, s. 22.

Komunii św. podczas Mszy św. należał do przywilejów. Dominikanki, które były zobowiązane codziennie uczestniczyć we Mszy św., mogły przyjmować Komunię św. 15 razy w roku, natomiast inne żeńskie zgromadzenia zakonne, jak np. wrocławskie klaryski, jedynie 7 razy³².

O wadze, jaką Eufemia przywiązywała do codziennej Eucharystii sprawowanej w raciborskim klasztorze, świadczy zapis w sporządzonym przez nią testamencie, na mocy którego nadawała ona miejscowym dominikanom roczny czynsz z dochodów we wsi Ucieszków, zobowiązując każdorazowego przeora do wyznaczania codziennie czterech zakonników w celu odprawienia Mszy św. śpiewanych w klasztorze sióstr³³.

Innym aspektem, charakteryzującym duchowość Piastówny, jest pobożność maryjna, o czym zdaje się świadczyć jej imię wymienione w księdze *Liber Albus*, która rejestrowała członków Bractwa Literackiego Sług Maryi, założonego w Raciborzu w 1343 r.³⁴

Natomiast widniejący na pieczęci, którą posługiwała się Ofka, wizerunek Błogosławionej Dziewicy³⁵ niekoniecznie musi wskazywać na pobożność maryjną księżniczki, biorąc pod uwagę fakt, iż podobny wizerunek widniał na pieczęciach polskiej prowincji dominikanów³⁶.

Trzecim komponentem pobożności Ofki było nabożeństwo do Ducha Świętego. Abraham Bzowski przekazał informację o wizji Eufemii, która pod postacią gołębicy widziała Ducha Świętego unoszącego się nad kościołem sióstr dominikanek w Raciborzu³⁷. Informacja nabiera wiarygodności, jeśli weźmie się pod uwagę fakt, iż przyklasztorny kościół raciborskich dominikanek był pod wezwaniem Ducha Świętego³⁸.

³² G. KUBLIN, *Świątobliwa Eufemia Raciborska († 17 I 1359)*, s. 22.

³³ *Tamże*, s. 25.

³⁴ *Liber Albus* to XVII-wieczna księga przechowywana w archiwum parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Raciborzu. Na stronie tytułowej księgi widnieje wzmianka o powstaniu Bractwa w 1334. Por. G. KUBLIN, *Eufemia raciborska w historiografii*, s. 165. Wzmianka o Eufemii wydaje się być wiarygodna. Potwierdzają ją imiona innych średniowiecznych dominikańskich mniszek zanotowane w XVII-wiecznym dokumencie. G. KUBLIN, *Świątobliwa Eufemia Raciborska († 17 I 1359)*, s. 23; TENŻE, *Eufemia raciborska w historiografii*, s. 170; P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 191.

³⁵ P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 191. Podobną hipotezę wyraża także G. KUBLIN, *Świątobliwa Eufemia Raciborska († 17 I 1359)*, s. 22.

³⁶ Informację podał o. dr hab. Tomasz Gałuszka OP.

³⁷ P. STEFANIAK, *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historiografii*, s. 192.

³⁸ *Tamże*.

Podsumowując należy stwierdzić, że obraz duchowości Eufemii jest oparty na wiadomościach pochodzących z XVII-wiecznego dzieła Abrahama Bzowskiego. Informacje przekazane przez wcześniejsze przeanalizowane do tej pory źródła historyczne są niezwykle ubogie i niewystarczające. Należy jednak zauważyć, iż w dotychczasowych badaniach pominięto spuściznę piśmienniczą XIV-wiecznego dominikanina, Peregryna z Opola, który przez wiele lat żył w klasztorze pod wezwaniem św. Jakuba w Raciborzu, był spowiednikiem dworu książęcego, a po ufundowaniu klasztoru dominikanek – spowiednikiem mniszek, w tym również Eufemii³⁹. Zredagowane przez niego *Kazania de tempore et de sanctis* są świadectwem jego nauki głoszonej ludowi, jak i wspólnotom zakonnym⁴⁰. Dlatego należy przypuszczać, że analiza treści zachowanych homilii pozwoli zweryfikować postawione przez współczesnych historyków tezy odnośnie do obecności w Raciborzu prądów zachodniej pobożności i duchowości.

3. Peregryn z Opola świadkiem duchowości dominikańskiej

Peregryn urodził się w Opolu między 1260 a 1270 r.⁴¹ W latach 1275–1280 wstąpił do klasztoru dominikanów w Raciborzu, gdzie ukończył trzyletnią szkołę przyklasztorną⁴². W 1303 r. pełnił funkcję przeora klasztoru w Raciborzu⁴³. W tym czasie był również spowiednikiem oraz znanym kaznodzieją w raciborskim konwencie oraz na zamku książęcym⁴⁴. Następnie pełnił urząd przeora w klasztorze św. Wojciecha we Wrocławiu⁴⁵. W październiku 1305 r. kapituła prowincjalna wybrała go na stanowisko prowincjała polskiej prowincji⁴⁶. W 1312 r., pomimo ponownego wyboru, Peregryn odmówił jego przyjęcia⁴⁷ i osiadł w Raciborzu, gdzie pomagał w organizacji klasztoru dominikanek⁴⁸. Posiadamy informację, że był

³⁹ H. SOBECZKO, *Peregryn z Opola i jego związek z Raciborzem*, w: F. WOLNIK (red.), *Świętość na ziemi raciborskiej*, s. 57.

⁴⁰ *Tamże*, s. 60–61.

⁴¹ J. WOLNY, *Wstęp do kazań*, w: PEREGRYN Z OPOLA, *Kazania de tempore i de sanctis*, Kraków – Opole 2001, s. 30; H. SOBECZKO, *Peregryn z Opola i jego związek z Raciborzem*, s. 55.

⁴² H. SOBECZKO, *Peregryn z Opola i jego związek z Raciborzem*, s. 56.

⁴³ *Tamże*.

⁴⁴ *Tamże*; J. WOLNY, *Wstęp do kazań*, s. 31.

⁴⁵ J. WOLNY, *Wstęp do kazań*, s. 31.

⁴⁶ *Tamże*.

⁴⁷ *Tamże*, s. 32.

⁴⁸ *Tamże*.

obecny na uroczystości obłóczyn Eufemii 9 kwietnia 1313 r. Ponadto pełnił posługę spowiednika i kierownika duchowego dominikańskich mniszek⁴⁹. Jak zauważył ks. Jerzy Wolny, „fundacja dominikanek w Raciborzu powstała dzięki zabiegom Peregryna, a Ofka była jego córką duchową”⁵⁰.

W świetle przedstawionych faktów poznanie nauczania Peregryna z Opolą, zawartego w jego homiliach, wydaje się nie tylko ze wszech miar uzasadnione, ale wręcz konieczne. Analiza kazań kaznodziei z klasztoru św. Jakuba w Raciborzu nie tylko umożliwi ukazanie elementów składowych dominikańskiej duchowości, lecz również pozwoli odnaleźć odpowiedź na pytanie, czy *devotio moderna* była znana w XIV-wiecznym Raciborzu?

Niezwykle ważne informacje zawiera *Kazanie na Pierwszą Niedzielę po Wielkanocy* wygłoszone przez Peregryna do wspólnoty dominikańskiej. Streszcza ono fundamenty „nowej pobożności” w następujący sposób: „Zwróćmy uwagę na to, że Chrystus w Ewangelii wskazał cztery rzeczy, które należy przyjąć, a mianowicie: Krzyż, Ciało Pańskie, Ducha Świętego i denara”⁵¹.

Peregryn, po wymienieniu zasadniczych elementów *devotio moderna*, przechodzi do charakterystyki poszczególnych jej elementów.

3.1. Wymiar pasywny

Peregryn podkreśla pasywny wymiar życia zakonnego, wyrażający się w praktykowaniu ślubów zakonnych, w podejmowaniu uczynków pokutnych.

O krzyżu Mateusz mówi: „A kto nie bierze krzyża swego i nie naśladuje mnie, nie jest mnie godzien” (Mt 10,38). Krzyż zaś bierze ten, kto podejmuje pokutę. Każdy, kto chce otrzymać ziemię świętą, to jest wejść do królestwa niebieskiego, powinien przyjąć krzyż. Do tego krzyża jest przybity ten, kto pokutuje, a zejść z niego powinien dopiero po śmierci. (...) Dlatego też na krzyżu zanim oddał ducha powiedział „Wykonało się” (J 19,30). Tak i ty, u kresu swego życia, zanim oddasz ducha, możesz powiedzieć „wykonało się”. Zasady, według których postanowiłem żyć, posłuszeństwo, które przyrzekłem, pokutę, którą podjąłem oraz inne polecenie Boże, wykonałem⁵².

⁴⁹ H. SOBECZKO, *Peregryn z Opolą i jego związek z Raciborzem*, s. 57.

⁵⁰ J. WOLNY, *Wstęp do kazań*, s. 32.

⁵¹ PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na Niedzielę po Wielkanocy*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 162.

⁵² *Tamże*.

3.2. Wymiar eucharystyczny

Analizowane kazanie opisuje kolejny element *devotio moderna*, mocno zakorzeniony w duchowości polskich dominikanów XIV w.:

O ciele Pańskim Mateusz mówi: „Bierzcie i jedzcie, to jest ciało moje” (Mt 26,26). To, jak należy przyjmować Ciało Jezusa, zostało ukazane w czasie Jego męki, kiedy Józef wzięwszy ciało, owinął je w czyste prześcieradło (Mt 27,59). Glossa: W czyste prześcieradło owija Chrystusa ten, kto Go przyjmuje czystym sercem. Słusznie zatem symbolem czystości jest płótno, jest bowiem najbielsze. Powinniśmy być czyści tak, jak powiedziano w Lamentacjach Jeremiasza: „Bielsi nad śnieg nazarejczycy jej, jaśniejsi nad mleko” (Lm 4,7). Mleko oznacza czystość cielesną, w której ma upodobanie Bóg i aniołowie (...)”⁵³.

Peregryn akcentuje czystość serca jako niezbędny warunek godnego przyjmowania Eucharystii. Podkreśla konieczność przygotowania serca na przyjęcie Ciała Pańskiego⁵⁴. Obecny w Raciborzu kult Najświętszego Sakramentu obejmował również adorację podniesionego podczas Mszy św. Ciała Pańskiego. Wspomina o tym Peregryn, który karci zachowanie wiernych, przychodzących do kościoła jedynie po to, aby zobaczyć Ciało Pańskie.

Ewangelia poucza nas, abyśmy oddawali Bogu należną cześć, podobnie jak to czynili Józef i Maryja, którzy nie wracali do domu, zanim nie zostały zakończone obchody święta. Wielu postępuje inaczej, skoro tylko wysłuchają kazania lub ogłoszenia święt, albo gdy ujrzą podczas podniesienia Ciało Chrystusa, spieszą do domu. To diabeł wyciąga ich z kościoła, mimo że nabożeństwo jeszcze się nie zakończyło⁵⁵.

3.3. Wymiar pneumatologiczny

Kazanie na pierwszą niedzielę po Objawieniu Pańskim zawiera również słowa poświęcone warunkom dobrego przygotowania chrześcijanina na przyjęcie Ducha Świętego.

⁵³ *Tamże*.

⁵⁴ TENŻE, *Kazanie na Drugą Niedzielę po Wielkanocy*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 164–167.

⁵⁵ TENŻE, *Kazanie na Pierwszą Niedzielę po Objawieniu Pańskim*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 77.

O Duchu Świętym Jan mówi „Weźmijcie Ducha Świętego” (J 20,22). Duch Święty został dany uczniom mimo zamkniętych drzwi. Drzwiami naszego domu jest pięć naszych zmysłów. Jeżeli te drzwi nie są zamknięte przed niedozwolonymi przyjemnościami i myślami, Duch Święty nie zstąpi do naszego domu. Zostało to przedstawione w 2 Księdze Królewskiej (4,1-7). Pomimo zamkniętych drzwi rozmnożył się olej w naczyniach pożyczonych od sąsiadów. Olej oznacza łaskę Ducha Świętego, która wrasta w domu naszego serca, ale tylko w pustych naczyniach, to znaczy w naszych zmysłach oczyszczonych z grzechów i zamkniętych przed marnościami. O te naczynia powinniśmy prosić naszych sąsiadów, to znaczy świętych. O łaskę umartwienia postem prosimy świętego Mikołaja, o dar hojności świętego Marcina, o pobożność świętego Dominika, o pokorę Pannę Najświętszą i podobnie możemy prosić o wszystkie inne cnoty⁵⁶.

O czterech warunkach przygotowania na przyjęcie Boskiego Parakleta (uwolnienie od grzechów⁵⁷, modlitwa⁵⁸, post⁵⁹, oraz słuchanie słowa Bożego⁶⁰) wspomina również kazanie skierowane do wspólnoty zakonnej na niedzielę w oktawie Wniebowstąpienia Pańskiego⁶¹. Podobny temat pojawia się również w kazaniu na Zesłanie Ducha Świętego. Peregryn wspomina w nim o konieczności wypełnienia trzech warunków, aby móc przyjąć Boskiego Ducha.

⁵⁶ PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na Pierwszą Niedzielę po Wielkanocy*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 162.

⁵⁷ „Pierwszą rzeczą jest uwolnienie się od grzechów przez szczerą pokutę i pokorną spowiedź. Duch Święty bowiem nie będzie przebywał ani w ciele oddanym grzechowi, ani w nieczystym sercu. (...) Do nieczystego bowiem naczynia, to znaczy do serca pełnego występków, nie wleje Bóg balsamu Ducha Świętego, czyli Jego pocieszenia”. PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na Niedzielę w Oktawie Wniebowstąpienia Pańskiego*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 188.

⁵⁸ „Drugą rzeczą jest modlitwa. W tym czasie należy oddawać się modlitwie. Ma ona wielką wartość, bowiem aniołowie zanoszą ją przed Oblicze Boże. (...) I dlatego powinniśmy się modlić, aby Duch Święty zstąpił na nas”. PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na Niedzielę w Oktawie Wniebowstąpienia Pańskiego*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 189.

⁵⁹ „Trzecią rzeczą jest post, bowiem istnieje przekonanie, że apostołowie w tym okresie pościli. Tak więc chwalebny jest zwyczaj tych, którzy w tym czasie praktykują jakąś szczególną wstrzeźliwość. Duch Święty jest ogniem. Podobnie jak drewno, które już wyschnie i zniknie jego wilgoć, łatwo zapala się, tak również serca wysuszone przez wstrzeźliwość przygotowane są na przyjęcie Ducha Świętego”. PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na Niedzielę w Oktawie Wniebowstąpienia Pańskiego*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 189.

⁶⁰ „Czwartą rzeczą jest słuchanie Słowa Bożego. Dlatego w Dziejach Apostolskich czytamy, że «gdy Piotr jeszcze mówił te słowa, padł Duch Święty na wszystkich, którzy słuchali słowa» (Dz 10,44)”. PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na Niedzielę w Oktawie Wniebowstąpienia Pańskiego*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 189.

⁶¹ PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie w Oktawie Wniebowstąpienia Pańskiego*, w: TENŻE, *Kazania de tempore et de sanctis*, s. 188–191.

Aby Duch Święty został nam zesłany, konieczne jest wypełnianie trzech warunków. Po pierwsze, musimy stale odczuwać żarliwe tego pragnienie, a dzieje się to wówczas, kiedy nasze serce dalekie jest od miłości tego, co ziemskie, i przyciąga Ducha Świętego poprzez pragnienie rzeczy wiecznych, bez czego nie może żyć dusza, podobnie jak ciało bez oddychania. Po drugie, Duch Święty powinien być przez nas często zapraszany w modlitwie, nie narzuca się On bowiem jak kuglarz, lecz przychodzi tylko wtedy, gdy jest zaproszony. (...) Po trzecie, należy Mu przygotować odpowiednie, czyli czyste miejsce⁶².

3.4. Wymiar maryjny duchowości

Należy zauważyć, że kazania Peregryna z Opola zawierają cztery homilie na święta Matki Bożej: „Oczyszczenia Najświętszej Maryi Panny”, „Zwiastowania N.M.P.”, „Wniebowzięcia N.M.P.” oraz „Narodzenia N.M.P.”⁶³. Odzwierciedlają one układ świąt maryjnych istniejący od początku istnienia zakonu św. Dominika, co poświadczają najstarsze księgi liturgiczne, pochodzące z XIII w. Dlatego należy przyjąć, że raciborskie dominikanki obchodziły wspomniane cztery liturgiczne święta poświęcone Najświętszej Maryi Pannie.

W kazaniu na święto Oczyszczenia Maryi dominikański kaznodzieja ukazał Błogosławioną Dziewicę jako wzór czystości dla chrześcijan, zwracając uwagę, że oczyszczenie duchowe dokonuje się m.in. dzięki bojaźni Bożej⁶⁴, poprzez skrucę⁶⁵, umartwienie⁶⁶, rozdawanie jałmużny⁶⁷, miłość⁶⁸ i pełnienie dobrych uczynków⁶⁹.

Do naśladowania przykładu Błogosławionej Dziewicy zachęcał Peregryn z Opola w kazaniu na Zwiastowanie, w którym przedstawił Służebnicę Pańską jako przykład pokory⁷⁰ oraz pośredniczkę na drodze pojednania grzesznika z Bo-

⁶² PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na Zesłanie Ducha Świętego*, w: TENŻE, *Kazania de tempore et de sanctis*, s. 193.

⁶³ Więcej na temat kazań maryjnych Peregryna z Opola zob. B. KOCHANIEWCZ, *Średniowieczni dominikanie o Matce Bożej*, Kraków 2008, s. 129–152.

⁶⁴ PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na dzień Oczyszczenia Najświętszej Maryi Panny*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 394.

⁶⁵ PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na dzień Oczyszczenia Najświętszej Maryi Panny*, s. 394.

⁶⁶ *Tamże*.

⁶⁷ *Tamże*, s. 395.

⁶⁸ *Tamże*.

⁶⁹ *Tamże*.

⁷⁰ TENŻE, *Kazanie na święto Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 421.

giem⁷¹. Podkreślając Jej duchowe piękno⁷², zachęcał do częstego powtarzania słów *Pozdrowienia Anielskiego*⁷³. Apel o praktykowanie nabożeństwa do Najświętszej Maryi Panny został zawarty także w homilii na Narodzenie Maryi.

Otóż Najświętsza Maryja Panna przyrównana jest do arki, albowiem tak jak arka i Ona zamyka się dla nas, kiedy grzeszymy. Wówczas bowiem nie ma Ona odwagi modlić się za nas. Wtedy jesteśmy wyłączeni ze wspólnoty wiernych. Otwierajcie Ją zatem przez pobożność! A w ten sposób otworzy się Ona tak łatwo jak arka⁷⁴.

Z przedstawionego powyżej zestawienia wynika, iż dominikanin przedstawiał Najświętszą Maryję Pannę jako wzór do naśladowania dla chrześcijan, podkreślając Jej duchowe piękno, pokorę i miłosierdzie, zachęcając jednocześnie wiernych do praktykowania gorliwego nabożeństwa maryjnego.

4. Ślady mistyki nadreńskiej w kazaniach Peregryna?

Podana przez P. Stefaniaka teza o znajomości mistyki nadreńskiej przez dominikanki z Raciborza domaga się weryfikacji. Podjęte pod tym kątem badania nie przyniosły spodziewanych efektów. Chociaż jeden z fundamentalnych tematów szkoły duchowości, rozwijany w pismach Eckharta, Jana Taulera czy Henryka Suso, tzn. zjednoczenie duszy z Bogiem, pojawia się w kazaniach polskiego dominikanina, to jednak nie jest on szczególnie mocno eksponowany. Świadczy o tym homilia na drugą niedzielę po Objawieniu Pańskim.

Gody duchowe z kolei odbywają się między Bogiem i duszą. W tych godach objawia się wielkie miłosierdzie Boga, który dopuszcza grzeszną duszę do małżeństwa ze Sobą. (...) Mojżesz wyobraża Chrystusa. Poślubił on Etiopkę, to jest grzeszną duszę, która przez pokutę nawróciła się do Boga. Była ona czarna z powodu grzechu, niskiego rodu, była bowiem niewolnicą szatana, i wstrętna była z powodu smrodu. Ale

⁷¹ PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na święto Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny*, s. 422.

⁷² *Tamże*, s. 423. Podobne cnoty Maryi zostały wymienione w kazaniu na Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny. Dominikański kaznodzieja podziwia Jej świętość, łaskawość oraz duchowe piękno.

⁷³ TENŹE, *Kazanie na święto Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny*, w: TENŹE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 423. „Powinniśmy chętnie odmawiać to pozdrowienie, bowiem to bardzo pomaga człowiekowi, bardzo podoba się Najświętszej Pannie, a bardzo nie podoba się diabłu”.

⁷⁴ TENŹE *Kazanie na święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny*, w: TENŹE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 542–543.

czego nie mógł uczynić Mojżesz, dokonał Chrystus. A czyni to z każdą duszą, która do niego się nawróci, bowiem z czarnej czyni piękną i bez wszelkiej zmyzy, z nisko urodzonej i służebnej czyni wolną, z wstrętnej czyni przyjemnie pachnącą, tak że może ona powiedzieć: „Jesteśmy miłą wonią Chrystusową” (2 Kor 2,15). Która zatem dusza chce się połączyć z Bogiem w tym duchowym małżeństwie, winna czynić tak, jak zostało napisane i przedstawione alegorycznie w Księdze Powtórzonego Prawa⁷⁵.

Należy również podkreślić obecność innego tematu, bliskiego Taulerowi, który pojawia się w homiliach dominikanina z Opola – *homo imago Dei*. Pozwalał on kaznodziei na wyjaśnienie podobieństwa duszy do Boga, zjednoczenia z Nim oraz duchowej płodności zjednoczonego z Bogiem⁷⁶.

W jednym z kazań niemieckiego dominikanina wizerunek odcisnięty na drachmie został porównany do obrazu Boga wyciśniętego w duszy ludzkiej.

Obraz wyciśnięty na drachmie powinien być czysty. Nie znaczy to tylko, że dusza jest ukształtowana na wzór Boga; mam tu ten sam obraz, którym On jest w swojej własnej, czystej Boskiej postaci. Tutaj, w tym obrazie Bóg żyje, poznaje i rozkoszuje się sobą. Żyje, mieszka i działa w duszy. Tutaj dusza staje się podobna do Boga, równa Mu, Boska. Staje się ona przez łaskę tym wszystkim, czym Bóg jest z natury, ściśle z Nim zjednoczona, zatopiona. (...) Kto by ją zobaczył, ujrzałby ją w szacie, barwie, postaci i bycie Bożym (wszystko to przez łaskę), a widzenie to uczyniłoby go szczęśliwym, gdyż Bóg i dusza tworzą w tym zjednoczeniu jedność pochodząca nie z natury, lecz z łaski. (...) A przecież ten straszny widok będzie miała dusza przez całą wieczność, bez końca i nieustannie, jeśli (w godzinie śmierci) będzie w swej głębi niewolnicą stworzeń, odrażającą i potworną, jak sam diabeł. Natomiast dusza czysta, wolna i Boska będzie przez całą wieczność podobna do Boga, w zjednoczeniu tym osiągnie pełną, wewnętrzną i zewnętrzną szczęśliwość⁷⁷.

Temat obrazu Boga wyciśniętego w duszy, niczym w denarze, pojawia się również w kazaniu opolskiego dominikanina.

Człowiek powinien pokazać swoją duszę, jako obraz Boga, i to właśnie w godzinie śmierci. Szczęśliwy jest ten, kto w chwili swojej śmierci może pokazać dobra monety,

⁷⁵ TENŻE, *Kazanie na Drugą Niedzielę po Objawieniu Pańskim*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 83.

⁷⁶ W. SZYMONA, *Wstęp do kazań*, w: MISTRZ ECKHART, *Dziela wszystkie*, t. I, Poznań 2013, s. 75.

⁷⁷ J. TAULER, *Kazanie 37*, w: TENŻE, *Kazania*, przeł. i oprac. W. Szymona, Poznań 1985, s. 289–290.

to jest dobrą duszę. Natomiast biada temu, kto przedstawi tam swoją duszę jako fałszywy miedziany denar. Do takich powie Pan: „Spalcie te fałszywe denary”. Dlatego też mówi do nich Mateusz: „Idźcie, przeklećcie, w ogień wieczny” (Mt 25,41)⁷⁸.

Przedstawione fragmenty kazań Jana Taulera i Peregryna z Opola ujawniają pewne podobieństwa i analogie. Niestety, ze względu na ich sporadyczność należy z wielką ostrożnością wnioskować o ewentualnym wpływie mistyki nadreńskiej na duchowość raciborskich dominikanek I połowy XIV w.

*

Dokonana analiza kazań *de tempore et de sanctis* Peregryna z Opola pozwoliła odczytać w nowym świetle duchowość żyjącej w I połowie XIV w. dominikańskiej mniszki Eufemii z Raciborza.

Osiągnięte wyniki badań weryfikują dotychczasowe ustalenia współczesnych historyków, z konieczności oparte na XVII-wiecznych i późniejszych źródłach, niejednokrotnie wzbogacone osobistymi przypuszczeniami, które nie zostały potwierdzone przez źródła.

Owoce analiz potwierdzają i uwiarygadniają naszkicowany obraz duchowości świątobliwej Ofki, którego podstawą był wymiar pasyjny, eucharystyczny, pneumatologiczny i maryjny. Z drugiej strony dostarczają nowych informacji. Pomimo dostrzeżonych pewnych, chociaż niewielkich tematycznych podobieństw w kazaniach Taulera i Peregryna, należy z ostrożnością podchodzić do stawianej przez współczesnych historyków hipotezy o wpływie mistyki nadreńskiej na duchowość raciborskich dominikanek.

Na koniec należy wyrazić nadzieję, że przedstawione owoce badań staną się impulsem do podjęcia nowych, kolejnych analiz.

*

Literatura

BARAŃSKI Ł., *Mystyka nadreńska – jedna z inspiracji Marcina Lutera*, „Zwiastun” 11 (2012), s. 10–12.

⁷⁸ PEREGRYN Z OPOLA, *Kazanie na Dwudziestą Trzecią Niedzielę po Zesłaniu Ducha Świętego*, w: TENŻE, *Kazania de tempore i de sanctis*, s. 319.

- BZOVIVS A., *Propago D. Hiacinthii Thaumaturgii Polonii seu De rebus praeclare gestis in Provincia Poloniae Ordinis Praedicatorum Commentarius*, Venetiis 1606.
- DLUGOSSUS J., *Historia Poloniae*, t. IX, Cracoviae 1867.
- KOCHANIEWICZ B., *Średniowieczni dominikanie o Matce Bożej*, Kraków 2008.
- KOPIEC J., *Świątobliwa Eufemia – Ofka z Raciborza*, „Opolski Gość Niedzielny”. Dodatek na Boże Narodzenie 1994, s. 12.
- KUBLIN G., *Eufemia raciborska – priorissa*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 32 (2012), s. 287–294.
- KUBLIN G., *Eufemia raciborska w historiografii* (Praca doktorska napisana pod kierunkiem ks. bpa prof. zw. dra hab. Jana Kopca), Opole 2014.
- KUBLIN G., *Księżniczka Eufemia (Ofka) – fundatorka klasztoru dominikanek w Raciborzu*, w: F. WOLNIK (red.), *Kościół na Śląsku. Z dziejów kultury i życia religijnego*, Opole 2012, s. 151–164.
- KUBLIN G., *Świątobliwa Eufemia raciborska († 17 I 1359)*, Opole 2013.
- MIECHOVIUS M., *Chronica Polonorum*, t. V, Cracoviae 1521.
- PEREGRYN Z OPOLA, *Kazania de tempore i de sanctis*, Kraków – Opole 2001.
- SOBECZKO H., *Peregryn z Opola i jego związek z Raciborzem*, w: F. WOLNIK (red.), *Świętość na ziemi raciborskiej*, Opole 2009, s. 55–62.
- STEFANIAK P., *Błogosławiona Ofka Piastówna (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów i osiągnięć historycznych*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 25 (2005), s. 173–198.
- STEFANIAK P., *Błogosławiona Ofka Piastówna OP (1299–1359) w świetle trzech najstarszych żywotów oraz źródeł a także literatury*, NP 111 (2009), s. 159–191.
- STEFANIAK P., *Mistycy. Święte i błogosławione mniszki dominikańskie*, Kraków – Racibórz 2007.
- STEFANIAK P., *Z dziejów relikwii świątobliwej Ofki Piastówny dominikanki raciborskiej*, SSHT 44 (2011), nr 1, s. 45–58.
- SUCHOŃ B., *Ofka, Eufemia, Domitilla*, w: R. GUSTAW (red.), *Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny*, t. II, Poznań 1972, s. 160–171.
- SZYMONA W., *Wstęp do kazań*, w: MISTRZ ECKHART, *Dzieła wszystkie*, t. I, Poznań 2013, s. 57–102.
- TAULER J., *Kazania*, przeł. i oprac. W. Szymona, Poznań 1985.
- WILMS H., *Geschichte der deutschen Dominikanerinnen 1206–1916*, Dülmen 1920.
- WOLNIK F., *Świątobliwa Eufemia (Ofka) – życie i rozwój jej kultu*, w: TENŻE (red.), *Świętość na ziemi raciborskiej*, Opole 2009, s. 23–43.
- WOLNY J., *Wstęp do kazań*, w: PEREGRYN Z OPOLA, *Kazania de tempore i de sanctis*. Kraków – Opole 2001, s. 7–33.

ZIEMANN E., *Nadreńska szkoła duchowości*, w: EK, t. XIII, Lublin 2009, kol. 630–631.

*

Streszczenie: Artykuł prezentuje po raz pierwszy duchowość świątobliwej Eufemii (Ofki) z Raciborza, dominikańskiej mniszki z XIV w., w świetle kazań jej osobistego spowiednika – przeora klasztoru św. Jakuba w Raciborzu – Peregryna z Opoła. Otrzymane wyniki analiz potwierdzają stawiane przez współczesnych historyków dotychczasowe hipotezy odnośnie do znajomości praktyk *devotio moderna* wśród polskich dominikanów i dominikanek. Negatywnie natomiast weryfikują słabo udokumentowane hipotezy odnośnie do domniemanego wpływu mistyki nadreńskiej na duchowość raciborskich mniszek.

Słowa kluczowe: Eufemia z Raciborza, Peregryn z Opoła, mistyka, pobożność, duchowość, dominikanie, XIV w.

Abstract: A new light on the spirituality of the Venerable Euphemia of Raciborz.

This article stresses evidence of the devotion of the Venerable Euphemia of Raciborz, a Dominican nun who lived in the fourteenth century Silesian monastery. The results of the analysis are based on the seventeenth century work by Abraham Bzovius which were deemed insufficient, mainly because they did not take into account the collection of sermons *de tempore et de sanctis* written by Peregrine of Opole, a fourteenth century Polish Dominican, the Confessor of Euphemia and the other Dominican nuns from Raciborz. The information included in this paper seems to verify the existing arrangements. They confirm the image of spirituality of the Venerable Euphemia, based on piety, well-known in the Middle Ages, as *devotio moderna*, characterized by the veneration of the Passion of Christ, veneration of the Eucharist, devotion to the Holy Spirit and to Our Lady. Despite certain thematic analogies included in the sermons of Johannes Tauler and of Peregrine from Opole, the hypothesis developed by contemporary historians, about the influence of the Rhine school of mysticism on the spirituality of the Dominican nuns in Raciborz, must be rejected.

Keywords: Euphemia of Raciborz, Peregrine of Opole, mysticism, devotion, spirituality, Dominicans, fourteenth century.